

UDK:343.211:502.2] (497.11)
Biblid 1451-3188, 11 (2012)
Год XI, бр. 41, стр. 330–350
Изворни научни рад

Проф. др Драган ЈОВАШЕВИЋ¹

ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У СПОРЕДНОМ КРИВИЧНОМ ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

АПСТРАКТ

Делатности којима човек повређује, уништава, оштеђује, загађује или угрожава животну средину резултат су свесног пропуштања или непримењивања правила, техничких упутстава и стандарда у руковању са бројним опасним изворима енергије и сировина, односно при руковању или поступању на други начин са опасним уређајима – чиме се стварају услови за ризик од акцидентата разних врста, обима и димензија, захватајући одређени простор и све што се у њему нађе, у зони дејства овако проузроковане опасности. Такве делатности појединача и група, па чак и читавих држава представљају недозвољена, забрањена и кажњива, односно деликтна понашања или деликте. Пошто се ради о недозвољеним понашањима у области уређења, чувања, унапређења и заштите човекове животне и радне средине у широј или ужој околини, то се све ове врсте деликата могу назвати еколошким деликтима. Зависно од обима и интензитета проузроковане последице на животну средину, предузете делатности, својства учиниоца деликта и прописаности одређеног понашања у законима и другим подзаконским актима општег карактера, те врсте прописаних санкција, разликује се више еколошких кривичних дела (основних и споредних), а у раду се говори о теоријским и практичним карактеристикама еколошких кривичних дела из споредних закона.

Кључне речи: Животна средина, закон, противправност, деликт, кривично дело, споредно законодавство, одговорност, казна, суд.

1) УВОДНА РАЗМАТРАЊА

У циљу обезбеђења квалитетне, законите, благовремене и ефикасне заштите животне средине у Републици Србији институционализован је

¹ Правни факултет Универзитета у Нишу. Е-mail: jovashana@ptt.rs.

разуђен систем еколошких деликата међу којима се по свом значају, природи и карактеру издвајају еколошка кривична дела као најопаснији облици ових деликата.² Основна еколошка кривична дела предвиђена су у Кривичном законнику, у групи кривичних дела против животне средине, али и у групи кривичних дела против опште сигурности људи и имовине. Но, у току 2009. године у Републици Србији су донета три еколошка закона који су такође у посебној глави под називом „Казнене одредбе” предвидели еколошка кривична дела. То су еколошка кривична дела из споредног, допунског или помоћног кривичног законодавства. Она се још могу назвати и споредна еколошка кривична дела. То су таква кривична дела која, заправо, нису предвиђена у Кривичном законнику као основном кривичноправном акту Републике Србије, већ су систематизована у посебном, споредном, помоћном или допунском кривичном законодавству. Три су закона из области споредног кривичног законодавства који предвиђају споредна еколошка кривична дела. Сва ова еколошка кривична дела (било да се ради о основним, споредним или неправим делима) за објект заштите имају животну средину у целини или поједине њене сегменте као што су ваздух, вода или земљиште, односно биљни и животињски свет, који се зависно од врсте деликта повређују или угрожавају различитим делатностима чињења или пропуштања. Но, према новијим схватањима у правној теорији често се истиче да се као објект заштите ових кривичних дела јавља право човека на здраву животну средину као једно од основних људских, општецивизацијских права човека и грађанина.³ Еколошки криминалитет или еколошка кривична дела представљају свеукупност противправних, опасних понашања појединаца или правних лица која су управљена против животне средине и за која закон прописује кривичну санкцију.⁴ Она су као кажњива дела прописана у закону. Зависно од тога да ли се овим делима једино или претежно напада или угрожава животна средина разликују се:

- основна, примарна, права или чиста еколошка кривична дела или еколошка кривична дела у ужем смислу (која су једино и искључиво

---

² Д. Јовашевић, „Систем еколошких кривичних дела у нашем правном систему”, *Зборник радова*, Факултет цивилне одбране, Београд, 2002, стр. 187–208.

³ Д. Јовашевић, „Основе правног уређења и заштите од ризика у животној средини”, *Зборник радова*, Факултет цивилне одбране у Београду, Београд, 2003, стр. 227–253.

⁴ Д. Јовашевић, *Коментар Кривичног закона СР Југославије*, Београд, 2002, стр. 3–14.

управљена против животне средине) – ова дела су предвиђена у глави двадесет четвртој Кривичног законика,

- друга, секундарна, неправна или релативна еколошка кривична дела или еколошка кривична дела у ширем смислу – кривична дела која су предвиђена у другим групама кривичних дела у оквиру Кривичног законика; она су на посредан начин управљена против животне средине, али се уз ову вредност као претежан, примаран или превалентан објект заштите јављају друге друштвене вредности према чијем значају су управо ова дела и предвиђена у друге групе кривичних дела као што су дела против здравља људи, дела против опште сигурности људи или имовине, дела против човечности и других добара заштићених међународним правом;⁵ и
- споредна, допунска еколошка кривична дела која нису предвиђена у Кривичном законнику, већ су предвиђена у посебном, споредном, помоћном или допунском кривичном законодавству, дакле у другим законима из области еколошког права.

Наш кривичноправни систем је у погледу одређивања кривичних дела и санкција за њихове учиниоце специфичан. Та се специфичност огледа у предвиђању појединих инкриминисаних понашања не само у кривичним законима, већ и у неким другим законима. Ти други закони уређују друге друштвене области, али обично на крају предвиђају и поједина кажњива, недопуштена понашања у виду кривичних дела. Они се називају споредно или допунско или помоћно кривично законодавство. У нашој земљи више од четрдесет различитих закона предвиђају једно или више кривичних дела у области заштите, уређења и унапређења животне средине.⁶ То су: 1) Закон о здрављу биља, 2) Закон о средствима за заштиту биља, и 3) Закон о генетички модификованим организмима.

II) ОБЈЕКТ ЗАШТИТЕ ЕКОЛОШКИХ КРИВИЧНИХ ДЕЛА

Еколошка кривична дела предвиђена су у веома разуђеном систему законских прописа који често и нису међусобно усклађени, или се преплићу, или су поједина решења архаична и превазиђена. Но, имајући у виду да је ово постојеће стање и да оно представља основу за озбиљнију законодавну реформу у нашој земљи која сигурно предстоји и у наредном

⁵ Д. Јовашевић, *Лексикон кривичног права*, Београд, 2011, стр. 347.

⁶ Љ. Јовановић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Општи део*, Београд, 2002, стр. 146.

периоду, онда је оправдано да на овом месту укажемо на систематику (преглед) еколошких кривичних дела у нашем правном систему. Кривични законик Републике Србије који је 1. јануара 2006. године ступио на снагу познаје више еколошких кривичних дела која су практично у национално законодавство унета на основу преузетих обавеза после потписивања и ратификовања одређених међународних уговора, споразума или конвенција. Пошто је област заштите животне средине од посебног значаја и за Републику Србију што је коначно утврђено и уставним постулатом према коме Република Србија обезбеђује и уређује систем заштите и унапређивања животне средине и биљног и животињског света, то је разумљиво да и низ републичких закона који су донети 2005. године на различите начине пружа потпуну и ефикасну заштиту ове друштвене вредности.⁷ Следећи ове поставке, ново кривично законодавство кроз предвиђање кривичне одговорности и система кривичних санкција успоставља систем кривичноправне заштите животне средине у целости или појединих њених сегмената. Објект заштите код ових кривичних дела која се називају еколошка кривична дела у ужем смислу (или права и чиста еколошка кривична дела) је животна средина човека. Но, при томе треба указати на схватање присутно у кривичноправној литератури, где је овај објект веома сложен, па се тако може схватити у ширем или ужем смислу, зависно од приступа проблему и интенција за његово решавање.⁸ Под овим се појмом подразумевају природне вредности и оне вредности које је створио човек својим радом. Заштита човекове средине обухвата низ законом одређених, различитих али узајамно повезаних вредности које све заједно представљају услове за здрав, сигуран и делотворан живот и рад садашњих, али и будућих генерација. Тако према овим схватањима, под заштитом човекове средине треба подразумевати чување природе и природних богатстава, чистоће ваздуха, вода и земљишта, чување флоре и фауне као и урбаних вредности, те заштиту од загађења свих врста јонизујућег зрачења, штетне буке, вибрација и сл.

Нагли развој науке, технике и технологије довео је последњих деценија до огромног развоја индустрије и саобраћаја, до откривања и примене моћних али и опасних сировина и извора енергије, што је поред низа

---

⁷ *Службени гласник СР Србије*, бр. 26/77, 28/77, 43/77, 20/79, 24/84, 39/86, 51/87, 6/89, 42/89 и 21/90 и *Службени гласник Републике Србије*, бр. 16/90, 26/91, 75/91, 9/92, 49/92, 51/92, 23/93, 67/93, 47/94, 17/95, 44/98, 10/2002, 11/2002, 80/2002, 39/2003 и 67/2003.

⁸ Д. Јовашевић, *Коментар Кривичног закона Републике Србије*, 2003, стр. 356–361; група аутора, *Коментар Кривичног закона Републике Србије*, Београд, 1995, стр. 495.

користи и погодности квалитету људског живљења уопште довело и до опасног угрожавања еколошке (животне) средине загађивањем, угрожавањем и променама које прете да поремете равнотежу природних услова неопходно потребних за постојање, али и одржавање живота и даљег цивилизацијског напретка.⁹ Но, у вези са одређивањем заштитног објекта код овог кривичног дела на наведени начин, у кривичноправној литератури се може наћи и мишљење према којем је то схватање спорно с обзиром да ли се овим кривичним делима штите живот и здравље људи (додуше од нових облика повређивања, напада или угрожавања) или самостална правна добра као што су: ваздух, вода, земљиште, биљни и животињски свет, или се пак штите сва ова добра истовремено и на исти начин.¹⁰ Наиме, према овим ауторима, иако је животна средина примарни облик заштите, остаје и даље спорно да ли ова добра треба узети схваћено у еко-медијумима као таквим (воду, ваздух, земљиште) или њиховим посебним формама испољавања (у виду биљног или животињског света), или се овде пак штити животна средина сама по себи.¹¹ Стога ови аутори закључују да је при постојању ових инкриминација према граматичком тумачењу законске одредбе пресудан однос човека према еко-медијумима уопште, дакле према животној средини у целисти, као и значај који животна средина има за њега. У вези с тим, битна је функција животне средине коју она обавља за људе, а то су услови живота човека достојни људског рода – а то су услови међународноправним актима дефинисаног одрживог развоја. Укратко, као објект заштите код ових инкриминација би се могло рећи да је то право човека на здраву животну средину, ослобођену свих штетних и угрожавајућих ефеката и утицаја. Управо је ово право у нашем правном систему једно од права које улази у корпус фундаменталних, примарних, основних и природних права човека неодвојивих од његове суштине као људског бића, и које улази у ранг уставног постулата (уставне претпоставке или принципа уставом

⁹ Д. Јовашевић, „Основе правног уређења и заштите од ризика у животној средини”, *op. cit.*, стр. 227–253; Д. Николић, „Кривична дела против животне средине”, *Нове тенденције у науци кривичног права и наше кривично законодавство*, Зборник радова, Златибор, 2005, стр. 227–254.

¹⁰ Б. Томковић, „Кривично правна заштита животне средине”, *Југословенско кривично законодавство и слобода и права човека и грађанина*, Зборник радова, Београд, 2001, стр. 81–85; Б. Чејовић, „Кривично правна заштита животне средине”, *Зборник радова*, Правни факултет у Загребу, Загреб, број 3–4/1978, стр. 354, и даље.

¹¹ З. Стојановић, О. Перић, *Кривично право, Посебни део*, Београд, 2002, стр. 204–205; В. Ђурђић, Д. Јовашевић, *Кривично право, Посебни део*, Београд, 2010, стр. 190–194.

инаугурисаног).¹² До овог закључка можемо доћи и тумачењем (циљним или телеолошким) циља ове инкриминације – зашто је законодавац на овај начин предвидео кривичну одговорност. Очигледно је да се циљ постојања и примене оваквог законског решења налази у потреби очувања и непосредне заштите животне средине од свих облика и видова угрожавања. Но, ако овако схватимо заштитни објект код еколошких кривичних дела у ужем смислу онда можемо да констатујемо да је ова заштита непотпуна и парцијална. Прво, ова заштита почиње да делује тек када је радњом једног или више лица дошло непосредно, стварно и конкретно до угрожавања животне средине. Дакле, ова заштита делује *post delictum* и друго, та је заштита непотпуна јер се на овај начин не штити целокупна животна средина, већ само неки видови и области у склопу животне средине (ваздух, вода, земљиште – како закон изричито наводи), и то само у случају да је радња учиниоца предузета на законом предвиђени начин под условом да је то угрожавање у већем обиму или на већем простору. Дакле, сви други облици или видови угрожавања животне средине, и то када се односе на мањи обим или мањи простор, не улазе у обзир за примену ове кривичноправне одредбе, тако да остају ван сфере кривичног кажњавања.

III) ОПШТЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ЕКОЛОШКИХ КРИВИЧНИХ ДЕЛА

Основна, права или примарна еколошка кривична дела су у Републици Србији у првом реду систематизована у Кривичном закону из 2006. године, у глави двадесет четвртој, под називом „Кривична дела против животне средине”. Објект заштите ових кривичних дела је према изричитом слову закона животна средина. То је у смислу члана 3. Закона о заштити животне средине скуп природних и створених вредности чији комплексни међусобни односи чине окружење односно простор и услове за живот људи.¹³ Тако одређена животна средина увек се одређује својим квалитетом. Квалитет животне средине је стање животне средине које се исказује физичким,

---

¹² Д. Јовашевић, „Заштита животне средине у упоредном кривичном законодавству”, *Зборник радова*, Факултет цивилне одбране, Београд, број 2001, стр. 139–152; А. Љуштина, З. Чворовић, „Спречавање и сузбијање еколошког криминалитета применом криминалистичко-техничких метода”, *Наука, безбедност, полиција*, Београд, број 1/2003, стр. 185–200.

¹³ *Службени гласник Републике Србије*, број 135/2004.

хемијским, биолошким, естетским и другим индикаторима. У оквиру овако схваћене животне средине разликују се: природне вредности, заштићена природна добра, јавно природно добро, геодиверзитет (геолошка разноврсност), биодиверзитет (биолошка разноврсност) и сл.¹⁴ Као објекат заштите код ових кривичних дела може се јавити животна средина у целости или поједини њени видови, сегменти као што су вода, ваздух, земљиште, флора и фауна који су садржани у литосфери, педосфери, хидросфери, атмосферери, биосфери и техносфери. Овако схваћене заштићене вредности, иначе, представљају предмет регулативе домаћег законодавства, али и прописа међународног карактера.¹⁵ У Републици Србији прописи који уређују заштиту, очување, уређење и унапређивање животне средине јесу следећи закони: 1) Закон о заштити животне средине,¹⁶ 2) Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину,¹⁷ 3) Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине,¹⁸ 4) Закон о процени утицаја на животну средину,¹⁹ 5) Закон о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности,²⁰ 6) Закон о заштити од нејонизујућих зрачења,²¹ 7) Закон о управљању отпадом,²² 8) Закон о хемикалијама,²³ 9) Закон о биоцидним производима,²⁴ 10) Закон о амбалажи и амбалажном отпаду,²⁵ 11) Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда,²⁶ 12) Закон о заштити природе,²⁷ 13) Закон о заштити ваздуха,²⁸ 14) Закон о заштити од буке у

¹⁴ З. Стојановић, „Кривично правна заштита животне средине”, *Правни живот*, Београд, број 9/1995, стр. 298–302.

¹⁵ Д. Јовашевић, „Систем еколошких кривичних дела у нашем правном систему”, *Зборник радова*, Факултет цивилне одбране, Београд, 2002, стр. 187–208; Д. Јовашевић, „Систем еколошких кривичних дела у нашем правном систему”, *Судска пракса*, Београд, број 11–12/2003, стр. 60–71.

¹⁶ *Службени гласник Републике Србије*, бр. 135/2004 и 36/2009.

¹⁷ *Ibidem*, број 135/2004.

¹⁸ *Ibidem*, број 135/2004.

¹⁹ *Ibidem*, бр. 135/2004 и 36/2009.

²⁰ *Ibidem*, број 36/2009.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

животној средини,²⁹ 15) Закон о здрављу биља,³⁰ 16) Закон о средствима за заштиту биља,³¹ 17) Закон о средствима за исхрану биља и оплемењивачима земљишта,³² 18) Закон о безбедности хране,³³ 19) Закон о генетички модификованим организмима,³⁴ 20) Закон о сточарству,³⁵ 21) Закон о добробити животиња,³⁶ и 22) низ подзаконских прописа. Скуп ових прописа назива се еколошко право или право уређења и заштите животне средине. Сви прописи наше земље су у већој или мањој мери у складу са низом међународних прописа из ове области. У оквиру међународних прописа разликују се две врсте прописа, и то: 1) прописи универзалног карактера – донети у оквиру и под окриљем Организације уједињених нација и њених органа, и 2) прописи регионалног карактера – донети од стране регионалних организација као што су Савет Европе, Европска унија и сл. Поред тога, бројне међународне организације баве се различитим питањима из области заштите, унапређења и очувања животне средине, као што су: Комисија УН за одрживи развој, Програм УН за животну средину, Програм УН за развој, Светска метеоролошка организација и др. И Европска унија (раније Европска економска заједница) је још 1986. године донела Јединствени европски акт који као циљеве организације (чл. 130 Р, 130 С и 130 Т) истиче очување, заштиту и побољшање квалитета животне средине, допринос заштити здравља људи и обезбеђење мудрог и рационалног коришћења природних ресурса. Потом 1993. године Европска унија доноси Пети програм политике и деловања у вези са животном средином и одрживим развојем, да би 1995. утврдила Белу књигу о припремању придружених земаља Средње и Источне Европе за улазак у Европску унију. Ове се вредности штите од свих облика загађења које је према Закону о заштити животне средине одређено као уношење загађујућих материја или енергије у животну средину изазвано људским делатностима или природним процесима које има или може да има

---

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem, број 41/2009.

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem.

штетне последице на квалитет животне средине и здравље људи.³⁷ Од појма загађења, Закон о заштити животне средине разликује и појам деградације животне средине. То је процес нарушавања квалитета животне средине који настаје природном или људском активношћу, или је последица непредузимања мера ради отклањања узрока нарушавања квалитета или штете по животну средину природне или радом створене вредности.³⁸ На посредан начин као објект заштите ових кривичних дела јавља се и здравље људи, и то здравље индивидуално неодређеног броја особа. Здравље представља психофизичко стање човека код кога постоји хармонична функција свих органа и процеса који га чине способним за нормалан живот, рад и друштвену продуктивност. Техничко-технолошки развој и уопште цивилизацијски напредак уз индустријализацију и употребу огромних, различитих и често опасних извора енергије, сировина и опасних уређаја, доводи до угрожавања живота и здравља свих људи који се нађу на одређеном простору, односно у зони дејства експанзивне опасности.³⁹ Ова кривична дела најчешће су одређена бланкетном диспозицијом. То значи да њихову радњу извршења представља свака делатност чињења или нечињења којом се одступа од прописа, којима се, дакле, крше прописи из области еколошког (као посебне гране управног) права. То значи да је за употпуњавање садржине обележја бића ових кривичних дела потребно извршити анализу тих других ванкривичноправних прописа, како би се сазнало која су понашања допуштена, а која су пак забрањена. Од кривичних дела против животне средине требало би разликовати еколошке деликте или еколошку делинквенцију. Под овим се појмом подразумева свеукупност људских понашања којима се повређују или угрожавају друштвене вредности које одређују услове за очување, унапређење и заштиту животне и радне средине човека. Овако схваћена еколошка делинквенција само је део укупне делинквенције са којом се друштво/држава суочава у одређеном временском периоду. У оквиру еколошких деликата разликују се: 1) еколошка кривична дела, 2) еколошки привредни преступи, и 3) еколошки прекршаји. Већи број ових кривичних дела може да изврши свако лице, а само код неких од њих као учинилац може да се јави одређено лице – службено или одговорно лице. У

---

³⁷ Д. Јовашевић, *Систем еколошких деликата – еколошко казнено право*, Ниш, 2009, стр. 139–152.

³⁸ М. Шкулић, „Кривично правна заштита животне средине”, *Правни живот*, Београд, број 9/2001, стр. 257–261.

³⁹ Д. Јовашевић, *Кривични законик Републике Србије са уводним коментаром*, Београд, 2007, стр. 216–218.

погледу кривице, еколошка кривична дела могу се извршити и са умишљајем или из нехата. За постојање еколошких кривичних дела потребно је да је услед предузете законом предвиђене делатности која чини радњу извршења наступила последица у смислу промене или стања на нападнутом објекту.⁴⁰ Последица еколошких кривичних дела је двојако одређена. Тако се она може јавити као: 1) угрожавање животне средине, и 2) угрожавање здравља људи. Та опасност по заштићена добра и вредности може да се јави у два облика. То су: а) апстрактна опасност, и б) конкретна опасност. Конкретна, непосредна, блиска, стварна опасност је опасност која је стварно, непосредно наступила за живот, телесни интегритет и здравље другог лица односно животну средину. То значи да је могућност повреде ових добара била извесна, али ипак није наступила у конкретном случају. Ова опасност је елемент бића кривичног дела и мора бити доказана у кривичном поступку у сваком конкретном случају. Непостојање конкретне опасности повлачи непостојање дела. Апстрактна или општа опасност је опасност која је могла да наступи по заштићено добро услед предузете радње извршења, али није наступила у конкретном случају. Практично предузимањем радње извршења сматра се да је последица у виду апстрактне опасности по заштићено добро и наступила. Она није елемент бића кривичног дела, па се не мора доказивати њено наступање. За постојање дела са апстрактном опасношћу довољно је предузимање радње извршења, јер се сматра да је тиме и проузрокована апстрактна опасност. Но, нека кривична дела из ове главе могу имати последицу у виду повреде заштићеног добра: загађења животне средине у целисти или њених појединих делова – ваздуха, воде или земљишта (загађење животне средине или непредузимање мера заштите животне средине), уништење животињског или биљног света (противпоравна изградња и стављање у погон објеката и постројења која загађују животну средину) или уништење и оштећење заштићеног природног добра или објеката и уређаја за заштиту животне средине (оштећење објеката и уређаја за заштиту животне средине и уништење, оштећење и изношење у иностранство заштићеног природног добра).

---

⁴⁰ Д. Јовашевић, *Кривично право, Општи део*, Београд, 2010, стр. 189–191.

IV) СПОРЕДНО КРИВИЧНО ЗАКОНОДАВСТВО

У правној теорији је познато да се материјално (супстанцијално) кривично право може поделити на: 1) опште,⁴¹ и 2) посебно, при чему су ова два дела узајамно повезана и међусобно условљена. Ова деоба има основа у структури савремених кривичних закона или законика. У оба случаја ради се о редовној примени кривичног права. То је тзв. редовно кривично право које се примењује по правилу, уобичајено у доба мира, у редовним, нормалним околностима, насупрот ванредном кривичном праву. Зависно од извора, национално (интерно) кривично право може да буде: 1) основно, и 2) споредно, помоћно или допунско. Ово допунско, помоћно или споредно кривично право чине кривичноправне одредбе садржане у другим законима који уређују односе у другим областима права. Оно није мањег значаја у односу на основно кривично право како би се то могло закључити на основу тумачења његовог назива. Тај назив само говори да се овде не ради о прописима који су садржани у Кривичном закон(ик)у као основном правном акту и извору кривичног права. Иако Кривични законик по правилу обухвата целокупну материју кривичног права, неке законске одредбе које су по својој природи кривичноправне одредбе нису унете из практичних или номотехничких разлога у Кривични законик као целину, већ се налазе у неким другим законима, који се односе на различите области правног регулисања због тога што су по својој природи тесно повезани са том материјом.⁴² Овде се дакле ради о кривичноправним одредбама које се налазе изван Кривичног законика.⁴³ Другим речима, споредно кривично право („странска казенскега законодаја“) означава примере када кривично дело није прописано у посебном делу Кривичног законика или другом кривичноправном пропису, већ у закону из другог правног подручја. Оно је тако намењено уређењу

⁴¹ У правној теорији могу се наћи схватања према којима „опште“ кривично право значи право које се односи на све грађане без изузетака, док је „посебно“ право оно које се односи на посебне категорије лица: малолетнике, војна лица итд. (Г. Марјановић, *Македонско кривично право*, Општ дел, Скопје, 1998, стр. 7; В. Грозданић, М. Шкорић, *Увод у казнено право, Опћи дио*, Ријека, 2009, стр. 5; Б. Петровић, Д. Јовашевић, *Кривично (казнено) право Босне и Херцеговине, Опћи дио*, Сарајево, 2005, стр. 7). Но, уобичајено је да опште кривично право садржи одредбе које важе за сва кривична дела. Њима се уређују претпоставке кажњивости и кривичних санкција, док посебни део садржи само описе појединих кривичних дела и казне које се могу изрећи њиховим учиниоцима (Р. Novoselec, *Opći dio kaznenog prava*, Zagreb, 2004, стр. 4 или М. Кокољ, Д. Јовашевић, *Кривично право Републике Српске, Општи и посебни део*, Бијељина, 2011, стр. 8).

⁴² М. Радовановић, *Кривично право, Општи део*, Београд, 1975, стр. 109.

⁴³ М. Ђорђевић, Ђ. Ђорђевић, *Кривично право*, Београд, 2010, стр. 25.

размера у другим правним подручјима где се на кривичноправни начин уређују описи кривичних дела и прописују кривичне санкције за њихове учиниоце. Они не садрже одредбе општег карактера, већ само одредбе посебног дела – описе кривичних дела.⁴⁴ Постојање тзв. „изванкодификацијских” инкриминација у оквиру споредног кривичног права оправдавају различити разлози, међу којима се по свом значају истичу два. Пре свега, Кривични законик спада у трајније законе чија процедура доношења и његова измена и допуна трају дуже време и изазивају ширу пажњу опште јавности. Такође није препоручљиво да се у овакав законски текст унесе све инкриминације, посебно не оне које се односе на динамичне сегменте друштва (као што је уређење и заштита животне средине уопште или њених појединих делова), што налаже њихова честа и брза промена како би се такве норме прилагодиле реалним друштвеним односима. Поред тога, некада је због специфичности материје која се регулише споредним законима боље да таква кривична дела буду у споредним законима јер је за њихово разумевање често потребно познавање целовитости таквих закона. Закони у области споредног кривичног права као кривична дела предвиђају само она понашања којима се крше одређене одредбе тих закона, па је та садржајна веза са тим законом главни разлог што те одредбе нису унете у Кривични законик. Најчешће су ова кривична дела и прописана као бланкетна кривична дела, тј. у њима је прописана казна за поступање противно неким (или свим) одредбама таквог закона.⁴⁵

При томе би, наравно, требало имати на уму да неконтролисано ширење споредног кривичног законодавства представља озбиљну опасност за интегритет и целовитост кривичног законодавства, посебно гарантивну функцију кривичног права. Ово би могло да угрози и основне фундаменталне принципе на којима почива кривично право уопште, јер би се на заобилазан начин ови принципи основног кривичног законодавства напуштали. То би могло да води дезинтеграцији кривичног права, његовог дерогирања, па и делимичног укидања, јер би се путем споредног кривичног законодавства посебни део који представља у суштини право мерило ширине кривичноправне репресије, могао добрим делом ставити ван примене јер би га суспендовали ти споредни закони. Овакво споредно право се иначе још назива и „темпорално” или „министарско право”, јер се доноси у суштини у функцији „дневне политике” за одређено, краће време, са циљем постизања

---

⁴⁴ LJ. Selinšek, *Kazensko pravo*, Ljubljana, 2007, str. 58.

⁴⁵ B. Pavišić, V. Grozdanić, P. Veić, *Komentar Kaznenog zakona*, Zagreb, 2007, str. 28.

краткорочних циљева појединих структура власти. Ово право није карактеристика стабилних и демократских друштава.⁴⁶

Однос споредног и основног кривичног права је вишеструк. Прво, норме основног кривичног права (посебно његовог општег дела) јединствено се примењују на све учиниоце кривичних дела без обзира на то да ли су таква дела прописана у посебном делу основног Кривичног закон(ик)а или у неком помоћном, споредном закону. То изричито произилази из одредбе члана 13. Кривичног законика Србије према којој одредбе општег дела Кривичног законика важе за сва кривична дела одређена овим закоником, или „другим” (подразумева се споредним законом). Али и при прописивању кривичних дела у споредном закону законодавац у свему мора да се придржава правила и граница садржаних у одредбама општег дела Кривичног законика. И овде кривично дело мора бити прописано јасно и прецизно са свим елементима посебног бића. Као радња извршења најчешће се одређује поступање управо противно том закону (у чијим оквирима је такво кривично дело и предвиђео), а врста и мера казне и друге кривичне санкције мора да се креће у оквирима који су одређени системом кривичних санкција садржаним у Кривичном закону. По правилу, бројна кривична дела у сфери привредног, еколошког, банкарског и компјутерског криминалитета који представља обележје савременог криминалитета најчешће су прво и била прописана у споредним законима, дакле у законима који су уређивали те одређене области друштвеног живота. А тек касније, при кодификацији, такве одредбе уношене су из споредног у основно кривично законодавство. Ипак, не треба признавати превелики значај том споредном кривичном праву јер се на тај начин може умањити (додуше на посредан начин) и значај Кривичног законика као темељног прописа који тежи што широкој кодификацији. Кодификација кривичног права, осим општих предности које доноси свака кодификација (системски поредак правних норми из једне области права), има и ту предност да сваком појединцу олакшава увид у она понашања која су забрањена и кажњива и на тај начин и омогућава спознају о границама властите слободе.⁴⁷ Ово има улогу и код примене принципа правичности, односно принципа кривице који се налази у основи субјективне кривичне одговорности. Наиме, као једна од важних претпоставки за постојање кривице (а тиме и самог кривичног дела чији је конститутивни елемент формалног карактера управо кривица) јесте свест, односно дужност и могућност

⁴⁶ М. Бабић, И. Марковић, *Кривично право, Општи дио*, Бања Лука, 2008, стр. 74.

⁴⁷ Р. Novoselec, *Opći dio kaznenog prava*, op. cit., str. 65.

постојања свести на страни учиниоца кривичног дела о противправности учињеног дела у време предузимања радње извршења. Ако нема ове свести или могућности постојања свести на страни учиниоца да зна која су понашања забрањена, односно ако се налази у оправданој правној заблуди, његове кривице нема, па тиме ни примене кривичних санкција за проузроковану последицу у спољном свету. Споредно кривично право у уређеном правном систему требало би да представља изузетак, а не правило, јер је због правне сигурности грађана веома важно да кривичноправне норме буду систематизоване на једном месту, у једном правном акту, а не да су расуте у више закона, који се поврх тога често и мењају.⁴⁸ При томе наравно треба имати на уму да неконтролисано ширење споредног кривичног законодавства представља озбиљну опасност за интегритет и целовитост кривичног законодавства, посебно гарантивну функцију кривичног права. То би могло да угрози и основне фундаменталне принципе на којима почива кривично право уопште јер би се на заобилазан начин ови принципи основног кривичног законодавства напуштали. Ово би могло да води дезинтеграцији кривичног права, његовом дерогирању, па и делимичном укидању јер би се путем споредног кривичног законодавства посебни део који представља у суштини право мерило ширине кривичноправне репресије могао добрим делом ставити ван примене, јер би га суспендовали ти споредни закони.

V) ЕКОЛОШКА КРИВИЧНА ДЕЛА ИЗ СПОРЕДНОГ ЗАКОНОДАВСТВА

Ново еколошко законодавство Републике Србије из 2009. године у област казненоправне заштите животне средине у целости (природе) или њених појединих сегмената (ваздуха, биља, животиња и сл.) поново уводи кривична дела у области тзв. споредног или допунског кривичног законодавства. То су кривична дела чија су обележја бића и њихове карактеристике, па је кривична санкција прописана не у Кривичном законнику Републике Србије (где таква кривична дела чине „основна, права или чиста” еколошка кривична дела), већ у другим законима (у овом случају у законима из области заштите, очувања, уређења и унапређења животне средине). Ти су тзв. „неправа, нечиста или споредна” еколошка кривична дела. Три су закона из области споредног, помоћног или допунског кривичног законодавства донета 2009. године која предвиђају кривичну одговорност за еколошка кривична дела. То су следећи закони: 1)

---

⁴⁸ Н. Мрвић Петровић, *Кривично право*, Београд, 2005, стр. 45.

Закон о средствима за заштиту биља,⁴⁹ 2) Закон о здрављу биља,⁵⁰ и 3) Закон о генетички модификованим организмима.⁵¹

Кривично дело из Закона о средствима за заштиту биља

Закон о средствима за заштиту биља уређује регистрацију, контролу, промет, увоз и примену средстава за заштиту биља у пољопривреди и шумарству, те послове од јавног интереса у области средстава за заштиту биља као и друга питања од значаја за средства за заштиту биља. При томе у средства за заштиту биља спадају следеће супстанце: 1) производи за заштиту биља, 2) производи опште употребе за заштиту биља, 3) помоћна средства за заштиту биља, и 4) други производи за заштиту биља који садрже једну или више основних супстанци.⁵² Средствима за заштиту биља се, дакле, сматрају и производи за заштиту биља који се користе у органској производњи и производи за заштиту биља који садрже, односно који се састоје од генетички модификованих организама или су добијени од њих, ако је намерно увођење у животну средину, стављање у промет или транзит тих организама дозвољен на основу процене ризика по животну средину и здравље људи.

У глави XIII овог закона под називом „Казнене одредбе”, поред привредних престапа и прекршаја, прописано је у члану 78. и једно „неименовано” еколошко кривично дело. Ово кривично дело има три облика испољавања: а) основни, б) тежи, квалификовани, и в) лакши, привилеговани облик. Сви облици дела имају за заштитни објект двојако одређени скуп вредности. То су: а) здравље људи, и б) животна средина, док се као објект напада јављају средства за заштиту биља, активне или основне супстанце чија је употреба, држање или производња забрањена. Основни облик овог кривичног дела састоји се у противзаконитом предузимању више алтернативно предвиђених делатности као што су: производња (справљање, стварање, прерада), стављање у промет (чињење доступним оваквих супстанци неодређеном броју људи) или примена (непосредна употреба, коришћење) нерегистрованог средства за заштиту биља, активне или основне супстанце која је уписана у Листу забрањених

⁴⁹ Службени гласник Републике Србије, број 41/2009.

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ Ibidem.

⁵² Више: В. Јолцић, Д. Јовашевић, *Еколошко кривично право*, Београд, 2012.

супстанци, чиме се проузрокују штетне последице по здравље људи или животну средину. Дакле, последица овог дела јавља се у виду повреде – наступања штетних последица по здравље индивидуално неодређеног броја људи, односно по животну средину у било ком виду, облику или обиму испољавања. Учиниоца овог дела може да буде свако лице, а у погледу кривице потребан је умишљај који обухвата свест учиниоца о својству предмета у односу на који предузима своју делатност. За основни облик кривичног дела прописана је казна затвора до једне године. Кривично дело из члана 78. Закона о средствима за заштиту биља има тежи облик испољавања за који је прописано поштрено кажњавање. Он постоји када је услед предузете радње извршења основног дела наступила знатна штета. Када постоји знатна штета, дакле штета у већем обиму или интензитету, представља фактичко питање које судско веће треба да реши у сваком конкретном случају имајући у виду објективне околности учињеног дела и субјективне околности личности његовог учиниоца. За постојање овог тежег облика дела потребно је испуњење три услова: а) да је радња извршења предузета са умишљајем, б) да је услед предузете радње извршења наступила тежа последица која мора бити у узрочно-последичном односу са предузетом радњом, и в) да је тежа последица резултат нехата учиниоца. За ово дело прописана је казна затвора до три године. Лакши облик овог кривичног дела за који је прописана новчана казна или казна затвора до једне године постоји ако је предузета радња извршења са нехатом (свесним или несвесним) као обликом кривице. Дакле, блажи облик кривице учиниоца привилегује ово кривично дело, па закон прописује блажу врсту и меру казне.

Кривично дело из Закона о здрављу биља

Други еколошки закон из 2009. године који предвиђа споредно еколошко кривично дело јесте Закон о здрављу биља. Овим законом уређују се заштита и унапређење здравља биља; мере за спречавање уношења, откривање, спречавање ширења и сузбијање штетних организама; фитосанитарна контрола; услови за производњу, прераду, дораду, увоз, складиштење и промет биља, биљних производа и прописаних објеката, као и услови за пружање услуга у области заштите здравља биља.⁵³ Заштита здравља биља обухвата: 1) заштиту биља, биљних производа и прописаних објеката од штетних организама, 2)

---

⁵³ Више: Д. Јовашевић, *Систем еколошких деликата – еколошко казнено право*, Ниш, 2009.

спречавање уношења, ширења штетних организама и њихово сузбијање применом фитосанитарних мера, 3) детекцију и детерминацију штетних организама, 4) омогућавање оптималне производње и промета биља, биљних производа и прописаних објеката, 5) заштиту животне средине од последица деловања штетних организама, 6) мере, услове и инструменте за одрживо управљање, очување целovitости и разноврсности у области здравља биља, 7) мере и поступке за заштиту здравља биља, и 8) едукацију и јавно информисање. У глави XIV под називом „Казнене одредбе” овај закон у члану 95. предвиђа кривично дело које се састоји у уношењу, ширењу или увозу у Републику Србију или заштићено подручје штетних организама, биља, биљних производа и објеката противно правним прописима о забрани њиховог уношења, ширења или увоза. Објект заштите је код овог кривичног дела биљни свет, а објект напада су штетни организми, биље, биљни производи и објекти. Радња извршења је алтернативно одређена као: 1) унос – непосредно или посредно, било којим превозним средством у сувоземном, воденом или ваздушном саобраћају чињење доступним оваквих предмета у нашој земљи; 2) ширење – ширење могућности да се овакви предмети учине доступним тако да могу захватити широко подручје својим негативним, штетним дејством; и 3) увоз – преношење преко државне границе из иностранства у нашу земљу оваквих предмета. За постојање овог кривичног дела потребно је испуњење још два конститутивна елемента. То су: а) начин предузимања радње извршења – противно прописима, што значи да умишљај учиниоца мора да обухвати свест о неовлашћености његовог поступања, и б) место извршења дела – на територији Републике Србије или на заштићеном подручју. Учиниоца овог кривичног дела може да буде свако лице, а у погледу кривице потребан је умишљај. За ово дело прописана је казна затвора до једне године.

Кривично дело из Закона о генетички модификованим организмима

Последњи еколошки закон донет 2009. године у Републици Србији који међу кажњивим делима прописује кривичну одговорност за кршење његових одредби јесте Закон о генетички модификованим организмима. Овим законом уређује се поступак за издавање одобрења за употребу у затвореним системима и за намерно увођење у животну средину генетички модификованих организама и производа од генетички модификованих организама, услови за употребу у затвореним системима и за намерно

увођење у животну средину генетички модификованих организама, руковање, паковање и превоз генетички модификованих организама и производа од генетички модификованих организама, као и друга питања од значаја за генетички модификоване организме и производе од генетички модификованих организама.

При томе овај закон у члану 2. изричито забрањује гајење и стављање у промет генетички модификованих организама. Тако према овој одредби ниједан модификован живи организам, као ни производ од генетички модификованог организма не може да се стави у промет, односно гаји у комерцијалне сврхе на територији Републике Србије. Сам је закон одредио појам генетички модификованог организма. Наиме, генетички модификован организам је организам чији је генетички материјал промењен методама савремене биотехнологије. Тако се као генетички модификован организам не сматра пољопривредни производ биљног порекла који количински садржи до 0,9% примеса генетички модификованог организма и примеса пореклом од генетички модификованог организма. Семенски и репродуктивни материјали такође се не сматрају генетички модификованим организмима уколико количински садрже до 0,1% примеса генетички модификованог организма и примеса пореклом од генетички модификованог организма. У глави VII Закона о генетички модификованим организмима под називом „Казнене одредбе”, поред привредних престапа и прекршаја из ове области, у члану 45. предвиђена је кривична одговорност за једно „неименовано” еколошко кривично дело. Ово кривично дело састоји се у противзаконитом започињању употребе генетички модификованих организама и производа који су добијени из генетички модификованих организама у затвореним системима, намерном увођењу у животну средину, стављању у промет, гајењу у комерцијалне сврхе или одлагању у животну средину чиме се проузрокују штетне последице по здравље људи и животну средину. Објект заштите је двојако одређен као: а) здравље људи и б) животна средина. Као објект напада одређени су: а) генетички модификовани организам и б) производи који су добијени из генетички модификованог организма. Радња извршења овог кривичног дела састоји се из више законом алтернативно предвиђених делатности. То су: 1) започињање употребе ових предмета, 2) намерно увођење у животну средину ових предмета, 3) стављање у промет ових предмета, 4) гајење у комерцијалне сврхе, и 5) одлагање у животну средину ових предмета. Битно је да се ова радња предузима на одређени начин – противзаконито. Последица дела јавља се као повреда заштићеног добра која се може јавити у виду

проузроковања штетних последица по здравље људи и животну средину. Учиниоца овог дела може да буде свако лице, а у погледу кривице потребан је умишљај који обухвата свест учиниоца о неовлашћености свога поступања и о својству предмета у односу на који предузима своју радњу. За ово је кривично дело прописана казна затвора до три године. Но, поред казне, закон је изричито прописао обавезу за судско веће да учиниоцу овог дела изрекне и меру безбедности – одузимање предмета и то генетички модификованог организма, односно производа добијеног из генетички модификованог организма и њихово уништавање о трошку учиниоца.

VI) ЗАКЉУЧАК

У циљу обезбеђења квалитетне, законите, благовремене и ефикасне заштите животне средине у Републици Србији је институционализован разуђен систем еколошких деликата међу којима се по свом значају, природи и карактеру издвајају еколошка кривична дела као најопаснији облици ових деликата. Основна еколошка кривична дела предвиђена су у Кривичном законнику, у групи кривичних дела против животне средине, али и у групи кривичних дела против опште сигурности људи и имовине. Но, у току 2009. године у Републици Србији донета су три еколошка закона која су такође у посебној глави под називом „Казнене одредбе” предвидела еколошка кривична дела. То су еколошка кривична дела из споредног, допунског или помоћног кривичног законодавства. Она се још могу назвати и споредна еколошка кривична дела. То су таква кривична дела која, заправо, нису предвиђена у Кривичном законнику као основном кривичноправном акту Републике Србије, већ су систематизована у посебном, споредном, помоћном или допунском кривичном законодавству. Три су закона из области споредног кривичног законодавства који предвиђају споредна еколошка кривична дела. Сва ова еколошка кривична дела (било да се ради о основним, споредним или неправим делима) за објект заштите имају животну средину у целини или поједине њене сегменте као што су ваздух, вода или земљиште, односно биљни и животињски свет, који се зависно од врсте деликта повређују или угрожавају различитим делатностима чињења или пропуштања. Но, према новијим схватањима у правној теорији често се истиче да се као објект заштите ових кривичних дела јавља право човека на здраву животну средину као једно од основних људских, општецивизацијских права човека и грађанина. Споредна еколошка кривична дела која нису предвиђена у Кривичном законнику, већ су предвиђена у посебном,

споредном, помоћном или допунском кривичном законодавству, дакле у другим законима из области еколошког права. Наш кривичноправни систем је специфичан у погледу одређивања кривичних дела и санкција за њихове учиниоце. Та се специфичност огледа у предвиђању појединих инкриминисаних понашања не само у кривичним, већ и у неким другим законима. Ти други закони уређују друге друштвене области, али обично на крају предвиђају и поједина кажњива, недопуштена понашања у виду кривичних дела. Они се називају споредно или допунско или помоћно кривично законодавство. У нашој земљи више од четрдесет различитих закона предвиђају једно или више кривичних дела. У области заштите, уређења и унапређења животне средине ти су таква споредна кривична закона. То су: 1) Закон о здрављу биља, 2) Закон о средствима за заштиту биља, и 3) Закон о генетички модификованим организмима. Ова се кривична дела управо састоје у поступању противно одредбама ових закона за чије су учиниоце (физичка или правна лица) прописане одређене врсте и мере казни.

VII) ИЗВОРИ

1. Бабић, М., Марковић, И., *Кривично право, Општи део*, Бања Лука, 2008.
2. Ђорђевић, М., Ђорђевић, Ђ., *Кривично право*, Београд, 2010.
3. Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни део*, Београд, 2010.
4. Grozdanić, V., Škorić, M., *Uvod u kazneno pravo, Opći dio*, Rijeka, 2009.
5. Група аутора, *Коментар Кривичног закона Републике Србије*, Београд, 1995.
6. Јолцић, В., Јовашевић, Д., *Еколошко кривично право*, Београд, 2012.
7. Јовановић, Љ., Јовашевић, Д., *Кривично право, Општи део*, Београд, 2002.
8. Јовашевић, Д., *Коментар Кривичног закона Републике Србије*, 2003.
9. Јовашевић, Д., *Коментар Кривичног закона СР Југославије*, Београд, 2002.
10. Јовашевић, Д., *Кривични законик Републике Србије са уводним коментаром*, Београд, 2007.
11. Јовашевић, Д., *Кривично право, Општи део*, Београд, 2010.
12. Јовашевић, Д., *Лексикон кривичног права*, Београд, 2011.
13. Јовашевић, Д., *Систем еколошких деликата – еколошко казнено право*, Ниш, 2009.
14. Јовашевић, Д., *Заштита животне средине*, Београд, 2005.
15. Јовашевић, Д., Икановић В., *Кривично право Републике Српске, Посебни део*, Бања Лука, 2012.

16. Кокољ, М., Јовашевић, Д., *Кривично право Републике Српске, Општи и посебни део*, Бијељина, 2011.
17. Марјановић, Г., *Македонско кривично право, Општ дел*, Скопје, 1998.
18. Мрвић Петровић, Н., *Кривично право*, Београд, 2005.
19. Novoselec, P., *Opći dio kaznenog prava*, Zagreb, 2004.
20. Pavišić, V., Grozdanić, V., Veić, P., *Komentar Kaznenog zakona*, Zagreb, 2007.
21. Петровић, Б., Јовашевић, Д., *Кривично (казнено) право Босне и Херцеговине, Опћи дио*, Сарајево, 2005.
22. Петровић, Б., Јовашевић, Д., *Кривично право, Посебни дио*, Сарајево, 2006.
23. Радовановић, М., *Кривично право, Општи део*, Београд, 1975.
24. Selinšek, L.J., *Kazensko pravo*, Ljubljana, 2007.
25. Стојановић, З., Перић, О., *Кривично право, Посебни део*, Београд, 2002.

PROTECTION OF ENVIRONMENT IN SECONDARY SERBIAN CRIMINAL LEGISLATION

APSTRACT

People harm, destroy, damage, pollute and imperil environment their various activities. That is a consequence of conscious neglect or non-implementation of the rule, technical guidelines and standards in management of various dangerous sources of energy and raw materials, or management or other ways of dealing with dangerous appliances. Such neglect or mismanagement create an environment with various kinds, ranges and dimensions of risks and accidents which encompass a certain location and everything that happens to exist within the range of the zone of the possible devastating effects. Such activities of individuals, groups, even some states represent prohibited, forbidden, culpable and it is the word on prohibited activities in the field of management, preservation, improvement and protection of the people's life and working environment regardless of the range of the location, all these kinds of criminal acts could be labeled as ecological delicts. There are several kinds of ecological delicts and their classification depends on the range and intensity of their consequences on the environment, also they depend on the activities in question, the characteristics of the offending act and legal and sub-legal norms and regulations of general character and the types of prescribed penalties for the ecological criminal acts (basic and secondary). In this paper author has analyzed theoretical and practical forms of ecological criminal acts from secondary law.

Key words: Environment, code, illegal, delict, criminal act, secondary law, responsibility, penalty, court.